

רעיונות
קצרים
ומעובדים

מתורת
בעל ההילולא
כ"ק רבי לוי יצחק נ"ע
שניאורסאהן

יום ההילולא הע"ה
כ"ף מנחם-אב, ה'תשע"ט

פתח דבר

על פי הוראת כ"ק אדמו"ר נשיא דורנו זי"ע, שכתב על לימוד תורת אביו ביום ההילולא שלו: "ועלי החוב והזכות גדול להציע ולבקש וכו' - ללמוד בהתוועדות מתורתו"¹, מוגש בזה לקט "פרורים משולחן גבוה", מספר רעיונות מתורתו של בעל ההילולא, כ"ק הרה"ג הרה"ח המקובל וכו' רבי לוי יצחק שניאורסאהן נ"ע, כתובים בשפה שווה לכל נפש.

תורתו של רבי לוי יצחק עמוקה היא, בלולה מסוד ומרמז, וחלקה כתוב בתמציתיות מחמת המחסור בדיו ונייר בשנות גלותו בקזחסטן. מטבע הדברים, רבים רואים אותה כ'ספר חתום', כאילו אדם מן השורה אינו יכול ללמוד אותה, ולכן נמנעים מלעסוק ולעיין בה.

אמנם עמוקה היא, אבל אין כל סיבה להירתע ממנה. עם רצון וסבלנות ניתן ללמוד אותה ולהתענג מעושרה ומשפע נביעתה. הרבי רצה שילמדו את תורת אביו, ובכל התוועדות ביאר קטע מתורתו, ובכך הוא גם העביר לנו מסר שהדבר אפשרי גם לאנשים כערכנו.

ביומן זכרונותיה כותבת הרבנית חנה ע"ה: "אני מאחלת לעצמי שאזכה לראות בהדפסת מכתביו של בעלי ז"ל הנמצאים בכתובים, כדי שייצא לאור משהו מתורתו של "מעין הנובע" שכזה, שלא הפסיק לרגע מלחשוב בדברי תורה .. רצוני עז שהדבר יתבצע, ותקוותי שבסופו של דבר כך יהיה"².

ביום ראשון כ"ז תמוז תשמ"ט, עברו לפני הרבי בחלוקת הדולרים, שני יהודים מארה"ק העוסקים לפרנסתם במסחר בעתיקות יודאיקה. כמה שנים לפני כן הם מצאו בהשגחה פרטית כתב-יד מתורתו של רבי לוי יצחק ושלחו אותו לרבי.

1. הוספה למכתב כללי-פרטי, בכתב-יד-קודש, מוצאי תשעה באב תשד"מ
2. חוברת לה

בעברם לפניו, אמר אחד מהם לרבי אודות כתב יד זה: "אני עוסק בעתיקות ("מיט אלטע זאכן"), ובדרך פלא מצאתי זאת בגניזה", והוא ביקש ברכה להצלחה.

הרבי השיב לו: "אין זה 'אלטע זאכן' (דברים ישנים), זה לא רק 'כחדשים', אלא 'חדשים ממש'. ישנם אלפי יהודים שכבר לומדים בזה, וימשיכו ללמוד בזה גם בעתיד, וכיוון שיהודים כה רבים מוסיפים בלימוד התורה בזכותך, תהיה לך הרחבה ממש. בשורות טובות, והצלחה רבה בכל העניינים".

בחוברת זו ליקטתי כמה רעיונות מתוך ים תורתו "הרחבה מני ארץ ורחבה מני ים", קטעים מתוך ספר שייצא לאור בעזרת השי"ת בבוא היום.

התודה והברכה להר"ר אברהם שיחי' שאולזון על עזרתו בהדפסת חוברת זו לתועלת ציבור העולים על ציונו הק' של בעל ההילולא. תהא משכורתו שלמה מן השמים.

גודל תקוותי כי על ידי הלימוד בתורתו, נגרום נחת רוח לכ"ק אדמו"ר נשיא דורנו, נמלא את רצונה של אמו הרבנית חנה, וזכותו של בעל ההילולא תעמוד לכל הלומדים את תורתו בכל המצטרך, מנפש ועד בשר.

אלי' וולף

ערב יום ההילולא השבעים-וחמש כ"ף מנחם אב ה'תשע"ט.

אברהם יעקב ויוסף, וחיי דוד המלך בחברון ובירושלים

בפרשת ויחי מספרת התורה על משך שנות חייהם והסתלקותם של יעקב אבינו ושל בנו יוסף. בתחילת הפרשה מסופר: "ויהי ימי יעקב שני חייו, שבע שנים וארבעים ומאת שנה"¹, ובסיומה: "וימת יוסף בן מאה ועשר שנים"². יעקב אבינו חי 147 שנה, ויוסף חי 110 שנה.

על דברי הפסוק בתהלים "חיים שאל ממך נתת לו אורך ימים עולם ועד"³, נאמר בספר הזהר⁴, שלא היו לו לדוד חיים משל עצמו, "לית לי' חיים מדיליה כלום", ואדם הראשון נתן לו מחייו שבעים שנה, וממשיך הזהר ואומר שגם האבות ויוסף הצדיק העניקו משנות חייהם שנים לדוד המלך.

יצחק אבינו חי 180 שנה, ואברהם אבינו היה צריך לחיות משך זמן זה, אולם הוא חי 175 שנה, כך שהוא העניק לדוד המלך 5 שנים. יעקב אבינו היה אמור לחיות כמנין שנות חייו של אברהם, 175, אך הוא חי 147 שנה, כך שהוא העניק לדוד המלך 28 שנה, ויוסף היה אמור לחיות כאביו יעקב, 147, והוא חי רק 110, כך שהוא העניק לדוד המלך 37 שנה. יחד: $70 = 37 + 28 + 5$.

ובלשון הזהר: "אברהם שבק ליה חמש שנין, דהוה ליה לאתקיימא מאה ותמנין שנין, ואתקיים מאה ושבעין וחמש שנין, חסרין חמש. יעקב דהוה ליה לאתקיימא בעלמא כיומי דאברהם, ולא אתקיים אלא מאה וארבעין ושבע שנין, חסרים תמניא ועשרין. אשתכחו דאברהם ויעקב שבקו ליה מחייהון תלתין ותלת שנין. יוסף דאתקיים מאה ועשר שנין, הוה ליה לאתקיימא מאה וארבעין ושבע שנין כיומי דיעקב, וחסר מנהון תלתין ושבע שנין. הא שבעין שנין דשבקו ליה לדוד מלכא לאתקיימא בהון".

רבי לוי יצחק מבאר באריכות רבה את דברי הזהר הללו, והוא מדייק בלשון הזהר

1. בראשית מז, כח

2. שם נ, כו

3. תהלים כא, ד

4. בראשית קסח, עמוד א

ומרחיב בביאור ארוך בן יותר מ-6 עמודים. במסגרת זו אתמקד בקטע קצר, בן כמה שורות, מתוך ביאורו זה.

באמצע חישוב השנים שנתרמו לדוד המלך, הזוהר עושה מעין סיכום. אחרי שהוא כותב שאברהם העניק חמש שנים ויעקב העניק עשרים ושמונה שנים, מסכם הזהר: "אשתכחו דאברהם ויעקב שבקו ליה מחייהון תלתין ותלת שניין" [=נמצא שאברהם ויעקב השאירו לו מחייהם שלושים ושלוש שנים], ואחר כך ממשיך הזוהר וכותב על השנים שיוסף העניק לדוד המלך

דבר זה דורש ביאור: מה הסיבה לחלוקה הזו של כעין שתי הענקות-שנים, אברהם ויעקב כיחידה אחת, ויוסף כיחידה שניה. מדוע הזוהר עורך סיכום - שלכאורה אין צורך להדגיש את החישוב הכל כך פשוט הזה - באמצע חישוב הצטברות שבעים השנים.

ובלשונו של רבי לוי יצחק: "שלכאורה מאי קא-משמע-לן, חשבון קל כזה שיודעים בעצמנו, שה' עם כ"ח הוא ל"ג. וגם למה עשה סך הכל משניהם, אברהם ויעקב, ולא המתין בהחשבון עד אחר שיוסף שביק ליה ל"ז, שאז עולה ע'".

מבאר רבי לוי יצחק, שאכן אלו שני סוגים של חיים, החיים שהעניקו אברהם ויעקב הם חיים מסוג אחד, ולכן שניהם באים כיחידה נפרדת, והחיים שיוסף העניק, אלו חיים מסוג שונה.

אברהם ויעקב העניקו לדוד המלך חיים מסוג "חסדים", ואילו יוסף העניק לו חיים מסוג של "גבורות".

ובלשונו של רבי לוי יצחק: "אברהם ויעקב, ה' וכ"ח, הוא חיים דבחינת חסדים, כי אברהם הוא בחינת חסד, וכן יעקב הוא תפארת, הנוטה לחסד. והחיים שנתן יוסף, יסוד, לדוד, הוא חיים דבחינת גבורות".

רבי לוי יצחק מבאר מה הקשר בין ספירת היסוד לגבורה, וכיצד גם המספר 37, ל"ז, השנים שיוסף העניק, שייכים לגבורה⁵.

והוא מסכם: "אם כן הל"ג דאברהם ויעקב הם בחינה בפני עצמם, חיים דחסדים ורחמים, והל"ז דיוסף הם בחינה בפני עצמם, חיים דגבורות. זהו שעשה סך הכל מה' דאברהם וכ"ח דיעקב, בחלוקה אחת, שהם תלתין ותלת חסדים, ואחר כך נקט הל"ז דיוסף, שהם חיים דגבורות".

5. המספר 37, הוא אותיות המילוי של שם "סג", גבורה: (יוד 10, (ה) 10, (ו) או 7, (ה) 10 = 37

ממשיך רבי לוי יצחק ומחדש, תחת הקדמה בסגנון ייחודי, והוא כותב "ולא רחוק לומר בדרך אפשר":

שנות חייו של דוד המלך מחולקים לשניים, 37 שנה, ו-33 שנה. 37 שנותיו הראשונות היו לפני שהוא מלך בירושלים על כל עם ישראל (30 שנה לפני שהוא היה מלך, ולאחר מכן 7 שנים שהוא מלך בחברון רק על שבט יהודה), ולאחר מכן הוא מלך 33 שנה, בירושלים, על עם ישראל כולו.

כנאמר בנביא: "בן שלושים שנה דוד במלכו, ארבעים שנה מלך. בחברון מלך על יהודה שבע שנים וששה חדשים, ובירושלים מלך שלושים ושלוש שנה, על כל ישראל ויהודה".⁶

לאור זאת מבאר רבי לוי יצחק: "הל"ז שנים ראשונים שלו, שלא היה עדיין במעלה כל כך כמו אחר כך שמלך על כל ישראל ויהודה, הוא הל"ז שנים שקיבל מיוסף, שהם שנים דגבורות".

והוא ממשיך ומבאר מדוע השנים של יוסף, שהוא מאוחר בסדר השנים, הוא חי אחרי אברהם ויעקב, קודמים בחייו של דוד, והם שנותיו הראשונות - כי דוד המלך, שהוא ספירת המלכות, סמוך לספירת היסוד, ספירתו של יוסף: "והם הקודמים בו, יען מלכות, בחינת דוד, היא סמוכה ליסוד, בחינת יוסף, לכן תחילת שנותיו הל"ז, הם מה ששבק ליה יוסף".

"והל"ג שאחר כך הוא חיים דחסדים, מה ששבקו ליה אברהם ויעקב".

רבי לוי יצחק מוצא גם רמז נפלא בדבר: כאשר הצטרפו יחד החיים של אברהם ויעקב לחיים של יוסף - אזי דוד מלך בירושלים. והדבר רמוז בכך שהשמות "יוסף" 156, "יעקב" 182, "אברהם" 248 = 586, בדיוק הגימטריה של המילה "ירושלם".

ובלשונו של רבי לוי יצחק: "כשנצטרפו החיים דאברהם ויעקב להחיים הקודמים דיוסף, הנה יוס"ף יעק"ב אברה"ם הוא מספר ירושל"ם במכוון, זהו מה שמלך אחר כך בירושל"ם".

והוא ממשיך וכותב שהמילה "יוסף" 156, יחד עם שנות חייו, 110 = 266, זו בדיוק הגימטריה של "חברון".

ובלשונו: "מה שאין כן חברו"ן, הוא מספר יוס"ף עם מספר שנותיו ק"י, ביחד הוא מספר חברו"ן, זה שמתחילה היה דוד בחברון".

(לקוטי לוי יצחק בראשית, עמוד קלג)

ראייתו של אברהם אבינו

על דבריו של הקב"ה לאברהם אבינו: "שא נא עיניך וראה מן המקום אשר אתה עומד שם, צפונה ונגבה וקדמה וימה. כי את כל הארץ אשר אתה רואה, לך אתננה ולזרעך עד עולם"¹, שואל הזוהר: "עד כמה חמי בר נש, תלת פרסי, או ארבע, או חמש פרסי, ואיהו אמר "כי את כל הארץ אשר אתה רואה"²."

וכי כמה רחוק יכול אדם לראות, שלש פרסאות, ארבע, חמש פרסאות, וכיצד זה אומר הקב"ה לאברהם אבינו "כי את כל הארץ אשר אתה רואה", אלא מבאר הזוהר, כיון שהביט אברהם אל ארבע רוחות העולם, ראה הוא את כל העולם. ארבע רוחות העולם הינם כללות העולם.

רבי לוי יצחק מתמקד במשמעותה הפנימית של "ראיה", ובכך שהזוהר נוקט במספרים "שלוש", "ארבע", או "חמש" פרסה, והוא מבאר את תוכנם על פי קבלה. לא נתמקד כעת בחלק זה של הביאור, אלא בהמשך דבריו שם.

גם מבלי להיכנס לפרטי הביאור, העולה מדברי הזוהר הוא, שהראיה המירבית של אדם, הראיה למרחק הגדול ביותר - זו ראיה של "חמש פרסי", חמש פרסאות.

ראייתו של אברהם אבינו, היתה למרחק של חמש פרסה, וניתן לראות זאת בסיפור עקידת יצחק:

התורה מספרת: "ביום השלישי, וישא אברהם את עיניו, וירא את המקום מרחוק"³. ההיגיון אומר, שהזמן בו הוא ראה את המקום, היה זה בתחילת בוקר היום השלישי. כמו שתחילת הליכתו אל העקדה היתה בהשכמה, "וישכם אברהם בבוקר"⁴, כך גם זמן ראייתו את "המקום" "ביום השלישי".

הגעתו אל "המקום", היתה כנראה בחצות היום. אודות דרכם של הצדיקים אומר שלמה המלך: "ואורח צדיקים .. עד נכון היום"⁵, ומשמעות המילה "עד נכון היום" הינו,

1. בראשית יג, יד-טו
2. זהר חלק א קנה, ב
3. בראשית כב, ד
4. שם, שם ג
5. משלי ד, יח

עד שהיום עומד על כנו במלוא הבהירות, שהוא חצות היום. כדברי רש"י על הפסוק:
 "עד חצות היום, שהוא בירורו של יום".

חז"ל קובעים, כי המרחק שאדם ממוצע הולך ביום, הינו עשר פרסה. "כמה מהלך אדם
 בינוני ביום, עשר פרסאות"⁶.

עולה מכך, כי מתחילת בוקר היום השלישי, עד המקום אליו הגיע אברהם אבינו
 בחצות היום, הזמן של "ואורח צדיקים .. עד נכון היום" - הוא חצי ממרחק הליכת
 אדם ביום. מהלך אדם ביום הוא עשר פרסאות, כך שעד חצות היום, הוא הולך מרחק
 של חמש פרסאות. ובתחילת הבוקר - ראה אברהם את המקום, "וירא את המקום
 מרחוק", כך שראיתו היא למרחק של "חמש פרסי", הראיה המיטבית של אדם.

ובלשונו של רבי לוי יצחק: "מצינו באברהם שהתפשטה ראייתו ה' פרסי והוא במעשה
 העקדה, שכתוב שם ביום השלישי .. מסתמא ה' זה ביום השלישי בתחלת הבוקר (כשם
 שתחלת ההליכה שלו ה' בהשכמת הבוקר ..) ומסתמא הגיעו המקום בחצות היום, כי אורח
 צדיקים כו' עד נכון היום שהוא בפלגות יומא, ומהלך אדם בינוני ביום הוא עשרה פרסי,
 אם כן מתחלת בוקר יום השלישי עד חצי היום ה' מהלך ה' פרסי, ואברהם ראה את המקום
 בתחילת הבוקר הרי שהתפשטה ראייתו ה' פרסי".

רעיון זה גם מרומז בדבריו של אברהם אבינו אל נעריו: "שבנו לכם .. ואני והנער נלכה
 עד כה"⁷. מה משמעות המילה "עד כה", בשעה שהם לא ראו את מה שהוא ראה
 (ובפרט לפי המובא במדרש⁸, שהם לא ראו את הענן שאברהם ויצחק ראו קשור על
 ההר) -

אלא עד "כה", פירושו: עד כ"ה פרסה. מרחק ההליכה של אברהם ויצחק, "אני
 והנער", הוא עד כ"ה, עשרים וחמש, פרסה. ביום הראשון והשני הלכנו בכל יום עשר
 פרסאות, והיום, ביום השלישי, אני ויצחק נלך מרחק של חמש פרסאות נוספות, סך
 הכל כ"ה פרסה. "עד כה".

ובלשונו של רבי לוי יצחק: "מה שאמר אברהם אל נעריו שבו לכם כו' ואני והנער נלכה
 עד כה, הרי הנערים לא ראו את המקום, ואם כן מה אומר להם עד כה הרי אינם יודעים מי
 הוא הכה, אך יש לומר הפירוש עד כ"ה היינו שייכלו עד כ"ה פרסאות ולא יותר. והיינו

6. פסחים צד

7. בראשית כב, ה

8. מדרש תנחומא כג

בשני ימים הראשונים הלכו כ' פרסאות, עשרה בכל יום, והיום ילכו עוד ה' פרסאות עד חצי היום".

לאחר הסבר זה מבאר רבי לוי יצחק את שורש הדברים בקבלה ואומר, שחמש הפרסאות הם חמש ספירות. הם עמדו "ביום השלישי", המסמל את הספירה השלישית, מידת התפארת, ואברהם ראה משם "את המקום", את מקום המקדש, שהמקדש מסמל את ספירת המלכות, ומספירת התפארת עד ספירת המלכות יש חמש ספירות: תפארת, נצח, הוד, יסוד, מלכות. כך שראיתו התפשטה חמש פרסאות, חמש ספירות.

ובלשונו של רבי לוי יצחק: "ובשרשן של דברים הוא גם כן ה' פרסאות דהיינו ה' ספירות, כי יום השלישי הוא תפארת מדתו של יעקב .. והמקום שראה הוא מלכות (כי הרי הי' מקום המקדש שהוא בחינת מלכות ..) הנה מתפארת עד המלכות הוא ה' ספירות והיינו ה' פרסאות. אם כן ראיתו התפשטה ה' פרסי".

(לקוטי לוי יצחק לזוהר, בראשית, קיט)

זיעה, דגים ורפואה

הגמרא כותבת: "ששה דברים, סימן יפה לחולה, אלו הן: עיטוש, זיעה שלשול וכו' .. ששה דברים מרפאין את החולה מחוליו ורפואתו רפואה, ואלו הן: כרוב ותרדין וסיסין וכו' .. ויש אומרים, אף דגים קטנים. ולא עוד, אלא שדגים קטנים מפרין ומרבין כל גופו של אדם".

מבאר רבי לוי יצחק: הגמרא מונה ששה דברים שהם "יפה לחולה", וששה דברים אחרים שהם "מרפאין את החולה". ששה הדברים הראשונים - עיטוש, זיעה וכדומה - אינם תלויים במעשי האדם, הוא מקבל אותם מלמעלה, לכן חז"ל מגדירים אותם כ"סימן יפה" עבור החולה, ואילו הששה האחרים - אכילת מאכלים שונים - בכוחו של האדם לעשותם, ולכן הגדרתם היא "מרפאין את החולה".

ובלשונו של רבי לוי יצחק: "והששה דברים היפין הוא לא שהאדם עושה זה, כי אין זה תלוי בהאדם שיתעטש או שיזיע, וכן השאר, רק שמזכים אותו מלמעלה, שזהו שנקטו סימן יפה .. והששה דברים שמרפאין, שזה בכח האדם לעשות".

אגב הדברים, רבי לוי יצחק מבאר שהסימן השני, "זיעה", הממוקם שני ברשימה, הוא לנגד המידה השניה, מידת הגבורה, מידתו של יצחק, המידה של היום השני לששת ימי בראשית.

תוכנו של חולי הוא גבורות, וזיעה יפה לחולה, כי היא מפיגה את הגבורות.

למילה "זיעה" יש דמיון למילה "זיע", שמובנו יראה ופחד, רתת וזיע², וגם תוכנם הוא גבורות.

הדבר בא לידי ביטוי גם בגימטריה של "זיעה" 92, בדיוק הגימטריה של "פחד".

ובלשונו של רבי לוי יצחק: "על ידי יציאת הזיעה יצאו ממנו הגבורות הקשות, זיע"ה גימטריה פח"ד, היינו בחינת גבורות, דינא קשיא, פחד יצחק³, וכן זיעה פירושו גם כן מענין יראה ופחד, כמו רתת וזיע וכדומה .. הנה ממה שזיעה הוא השני בהסדר, משמע גם כן שהוא לנגד מדת הגבורה והפחד, שהיא המדה שניה בו' קצות, וכן יום הב' דמעשי-בראשית הוא לנגד גבורה, וכשיצא ממנו הזיעה, זה מורה שייצאו ממנו הגבורות הקשות".

1. ברכות נז

2. שם כב

3. בראשית לא, מב

רפואה, מגדיר רבי לוי יצחק, שייכת לספירת התפארת. בפרי-עץ-חיים⁴ מובא שברכת "רפאנו" הינה בתפארת. מה עוד שהמילה "רפא", שורש המילה רפואה, היא אותיות "פאר", מהמילה תפארת.

ספירת התפארת, היא האות "ו" שבשם הוי"ה (האותיות י' וה', הינם "מוחין", והאות ו' מסמלת את המידות שעיקרן הוא ספירת התפארת). כאשר כותבים את האות "ו" עם ה"מילוי" שלה, אזי יש דרך לכתוב אותה "וו", פעמיים ו', ויש דרך לכתוב אותה "ואו", כולל האות א' בתוך המילוי.

כיון שהאות ו', תפארת, שייכת לרפואה, והאות "ו" נכתבת "וו", פעמיים ו' - לכן ישנם פעמיים "ששה דברים" המביאים רפואה לחולה. ששה שהם "סימן יפה", וששה שהם "מרפאין".

וכותב רבי לוי יצחק, שהששה הראשונים, שאינם בכוחו של האדם אלא רק "סימן יפה" מלמעלה, הם כנגד הו' הראשונה, הנעלית יותר. ואילו הששה הנוספים, שהם בכוחו של האדם, הם כנגד הו' השניה, ו' המילוי.

"הששה דברים היפין .. שמזכין אותו מלמעלה .. הוא מהו' הפשוט. והששה דברים שמרפאין, שזה בכח האדם לעשות, הוא מו' המילוי".

בנוסף לפעמיים "ששה" אלו, אומרים חז"ל: "ויש אומרים אף דגים קטנים", שגם הם מביאים רפואה לחולה. תוספת זו על הפעמיים "ששה", היא כאשר כותבים את המילוי של האות ו', כולל האות א' בתוכה: וא"ו.

את המילה "וו", לא ניתן לכתוב ללא שני ו', אבל האות א' אינה הכרחית בה, ניתן לכתוב אותה עם האות א' וניתן לכתוב אותה בלעדיה, ולכן היא רק דעתם של: "יש אומרים".

רבי לוי יצחק מבאר ש"דגים קטנים" מרמזים על ספירת היסוד, שבסיום ששת המידות. והיא מרמזת על יוסף, שספירתו היא ספירת היסוד. הדבר תואם לברכה שיעקב אבינו בירך את בנו יוסף בברכת הדגים: "וידגו לרוב בקרב הארץ"⁵.

מוסיף וכותב רבי לוי יצחק, ומביא ראיה מן הכתובים שלדגים קטנים יש סגולת

4. שער העמידה פרקים יט-כ

5. בראשית מח, טז

מרפא: "וראיה לזה שדגים קטנים, "יסוד", מרפאין - הוא ממה שכשיעקב, "תפארת", היה חולה, הנה כשנאמר לו "הנה בנך יוסף בא אליך"⁶, אז "ויתחזק ישראל כו"⁷.

יעקב אבינו הוא ספירת התפארת, וכאשר הוא היה חולה, אזי כאשר הודיעו לו שבנו יוסף, ספירת היסוד ("דגים קטנים"), מגיע אליו, הדבר חיזק אותו. כפי שהתורה כותבת: "ויתחזק ישראל".

וממשיכה הגמרא וכותבת, שתכונת הדגים הקטנים היא: "ולא עוד, אלא שמפריץ ומרביץ כל גופו של אדם", גם תכונה זו באה לידי ביטוי בדבריו של יעקב אבינו לבנו יוסף. שאחרי שיעקב אבינו "התחזק", כתוצאה מכך שה"דגים קטנים" הביאו לו רפואה - הוא חוזר בפני בנו יוסף על הבטחתו של הקב"ה אליו "הנני מפרך והרביתך".

ובלשונו של רבי לוי יצחק: "והיינו שעל ידי זה שבא יוסף, בחינת יסוד, דגים קטנים, אליו, נעשה בו "מפרך והרביתך". אצל יעקב אבינו ניתוספו כביכול בנים חדשים, ובלשונו של רבי לוי יצחק: "והוא מה שמנשה ואפרים נעשים לו עתה בנים, כמו שאמר אחר-כך "אפרים ומנשה, כראובן ושמעון יהיו לי"⁸.

(לקוטי לוי יצחק שמות-דברים, עמוד רלז)

קטיעא בר שלום מול זמרי בן סלוא

חז"ל מספרים¹ על גזירה שקיסר רומי רצה לגזור על עם ישראל, ואחד השרים, קטיעא בר שלום, הציל בדבריו את עם ישראל, וכיון שהוא שכנע את המלך לפסוק להיפך מרצונו המקורי, דבר שהוא בזיון למלך, ציווה המלך להורגו.

כאשר הוליכו את קטיעא בר שלום אל מקום ההריגה, אמרה לו "ההיא מטרונתא", אחת משרות רומי, במשל: אבוי לספינה שהולכת ללא מכס, "ווי לה לאילפא דאזלא בלא מכסא". אתה עומד להיהרג עבור עם ישראל, אך לא יהיה לך חלק איתם, כי אינך מהול. כשקטיעא שמע זאת, מיד נפל על ראש ערלתו ומל את עצמו.

בביאורו הארוך של רבי לוי יצחק לסיפור חז"ל זה, הוא מבאר בין הדברים, שקטיעא בר שלום היה תיקון לזמרי בן סלוא. ובלשונו: "ואולי יש לומר קטיעא בר שלום במעשיו אלו הציל את ישראל, וקטע את ערלתו שתיקן בריתו, היה זה ההיפך והתיקון להחטא דזמרי בן סלוא שפגם את בריתו .. וגרם שיפלו כ"ד אלף מישראל".

הקשר בין "קטיעא" ו"זמרי" מתבטא גם במשמעות השם שלהם. "קטיעא" הוא מלשון כריתה, קטיעה, וגם "זמרי" הוא מלשון כריתה, כדברי הפסוק "וכרמך לא תזמור"³ (וכביאורו של רש"י על הפסוק "עזי וזמרת י-ה"⁴, "ולשון וזמרת, לשון לא תזמור .. לשון כסוח וכריתה").

ובלשונו של רבי לוי יצחק: "והיינו מה שקטיעא פירושו הוא כמו זמרי, שפירושו זמרי הוא מלשון וכרמך לא תזמור, שפירושו כריתה וקטיעא".

כמה שורות לפני ביאורו זה, מרחיב רבי לוי יצחק בתוכן שמו של אביו של קטיעא, "בר שלום", שם הוא מבאר שמשמעות התואר "בר שלום", אינו רק במובן של "בנו של שלום", אלא במובן שהוא עצמו, קטיעא, מהותו היא "שלום". ובלשונו: "פירושו הוא עצמו הוא בחינת שלום, כמו בר חורין, בן שלשים שנה וכדומה".

1. עבודה זרה י
2. במדבר כה, ט
3. ויקרא כה, ד
4. שמות טו, ב

קטיעא נקרא בתואר "בר שלום", כיון שהוא מל את עצמו, והמילה נקראת בשם "שלום", כנאמר בפרשת פנחס שקינא על הברית "הנני נותן לו את בריתי שלום"⁵, וכפי שרבי לוי יצחק ממשיך וכותב שם: "והיינו קטיעא בר שלום, על ידי מעשיו אלו שהציל את ישראל ונימול, זכה לבחינת יסוד, שבו הוא מצות מילה, שהוא שכורתין את הערלה, ונקרא בריתי שלום".

רבי לוי יצחק מוסיף וכותב שם, שספירת היסוד היא כנגד יוסף, והדבר בא לידי ביטוי שהגימטריה של "ברית יוסף", 768, זו בדיוק הגימטריה של "קטיעא בר שלום" 768. ובלשונו: "והוא על דרך בחינת יוסף מדת היסוד, קטיע"א ב"ר שלום גימטריה ברי"ת יוסף".

רבי לוי יצחק גם מדמה את קטיעא בר שלום, שהציל את עם ישראל, לפנחס שגם הוא הציל במעשיו את עם ישראל וניתן לו "ברית שלום", והדבר מרומז גם בכך שהאות ו' של "שלום" שנאמרה בפנחס, היא ו' קטועה, בדומה ל"קטיעא בר שלום". ובלשונו: "וייש לומר קטיעא בר שלום הוא על דרך וכמו הו' קטיעא דשלום האמור בפנחס".

ובהקשר לזה, ממשיך רבי לוי יצחק בביאורו לכך שקטיעא בר שלום הוא התיקון של זמרי בן סלוא, וכותב ש"סלוא" בגימטריה 97, וזו הגימטריה של השמות מ"ה וב"ן. ותוכן הדברים הוא, כי מ"ה מסמל את ששת המדות ז"א, וב"ן מסמל את ספירת המלכות, והחיבור בין מ"ה וב"ן הוא ספירת היסוד.

ובלשונו: "וסלוא" מספרו מ"ה ב"ן, והוא יסוד המחבר מ"ה דו"א וב"ן דמלכות, והיינו כמו שלום שקאי על יסוד. הנה זמרי בן סלוא פגם בכל זה, וקטיעא בר שלום תיקן כל זה".

רבי לוי יצחק ממשיך עם רעיון זה, ועובר לשתי הדמויות הנשיות של שני המאורעות, "כזבי בת צור" ממאורע זמרי בן סלוא, ו"ההיא מטרוניתא" ממאורע קטיעא בר שלום. כיון שקטיעא בר שלום הוא התיקון של זמרי בן סלוא, מסתבר לומר שההיא מטרוניתא היא התיקון של כזבי בת צור.

ובלשונו של רבי לוי יצחק: "וההיא מטרוניתא שאמרה לו ווי לה לאילפא כו' וקטע את ערלתו, אם כן ההיא מטרוניתא גמרה לו שיתקן את בריתו, הנה היא ההיפך והתיקון לכזבי בת צור שהיא גרמה לזמרי שיפגום את בריתו, שנמשכה ערלתו על ידי שבא עליה".

הקשר בין "ההיא מטרוניתא" לבין "כזבי בת צור" בא לידי ביטוי גם בגימטריה

שלהם: "כזבי בת צור" בגימטריה 737, וזו בדיוק הגימטריה של "ההיא מטרוניתא", עם ה' הידיעה שבראש המילה, 737.

ובלשונו של רבי לוי יצחק: "זהו ההיא מטרוניתא, בה' הידיעה, הוא בחינת כזב"י ב"ת צו"ר, גימטריה ההי"א מטרונית"א במכוון .. וההי"א מטרונית"א הוא ההיפך והתיקון לההי"א מטרונית"א, כזב"י ב"ת צו"ר".

(תורת לוי יצחק, עמוד רכ)

האבות והשלום

בעת מעמד ברית בין הבתרים אומר הקב"ה לאברהם אבינו "ואתה תבוא אל אבותיך בשלום".¹

גם אצל יצחק אבינו ואצל יעקב אבינו אנו מוצאים את הביטוי "שלום". אצל יצחק כתוב "וילכו מאתו בשלום"², ואצל יעקב כתוב "ושבתי בשלום"³.

כותב רבי לוי יצחק, ששלושת הפעמים "שלום" הכתובים אצל האבות, רמוזים גם בחישוב הערך המספרי של שמותיהם ושל שנות חייהם:

"אברהם" בגימטריה 248, "יצחק" בגימטריה 208, "יעקב" בגימטריה 182, סך הכל 638.

אברהם אבינו חי 175 שנה, יצחק אבינו חי 180 שנה, יעקב אבינו חי 147, סך הכל 502.

סך הכל הגימטריה של שמותיהם ושל שנות חייהם: 1,140

המילה "שלום" היא בגימטריה 376. שלוש פעמים "שלום" 1,128. וכאשר נוסף את ארבעת האותיות ש,ל,ו,ם שלוש פעמים, דהיינו עוד 12, סך הכל שלוש פעמים "שלום" עם שלוש פעמים ארבע האותיות = 1,140

ובלשונו של רבי לוי יצחק: ובהאבות מצינו שכתוב בהם בכל אחד שלום .. ומספר שמותיהם אברה"ם יצח"ק יעק"ב, עם מספר שנותיהם קע"ה ק"פ קמ"ז, הוא מספר ג' פעמים שלום עם י"ב אותיותיהם במכוון".

(לקוטי לוי יצחק שמות-דברים, עמוד נו)

1. בראשית טו, טו

2. שם כו, לא

3. שם כח, כא

בלעם והג' בבות

בספר הזהר לפרשת בלק¹ מדבר ר' חזקיה על חביבותן של עם ישראל אצל הקב"ה, שגם כאשר הם חבים כלפיו, הוא מחשב להם את הזדונות כשגגות, והוא מביא על כך את הפסוק "כה אמר ה', שמרו משפט ועשו צדקה כי קרובה ישועתי וגו'²".

בהקשר לזה הוא מציין ששלושת המסכתות הפותחות את סדר נזיקין, בבא קמא, בבא מציעא ובבא בתרא, מבטאים את הקשר שבין עם ישראל והקב"ה גם כאשר הם אינם נוהגים כנדרש (ראה שם את אריכות הדברים).

רבי לוי יצחק מבאר בהרחבה את דברי הזהר האלו ובין הדברים הוא כותב, שסדר נזיקין מסמל גבורות, וסדר זה נפתח בג' בבות, כי בספירת המלכות (הנבנית מהגבורות) ישנם ג' מיני גבורות, כמובא בכתבי האריז"ל³, "בדעתה, בגופה וברחמה".

הגבורות מרומזות בג' ה"בבות", גם בכך ש"בבא" היא בגימטריה ה', הרומז על ה' גבורות, וכן "בבא" היא ראשי תיבות "בראשית ברא אלקים"⁴, ושם אלקים הוא מדת הגבורה, וכן על בריאת העולם, שאודותיה מסופר בפסוק זה, אומרים חז"ל: "מתחלה עלה במחשבה לברוא את העולם במדת הדין"⁵, מדת הגבורה.

רמז נוסף בקשר שבין ג' הבבות לבין ספירת המלכות הנבנית מהגבורות: בכל אחת ממסכתות ה"בבא" ישנם י' פרקים, יחד הם ל' פרקים, דבר המרמז על ספירת המלכות הנקנית בל' מעלות, כדברי חז"ל "המלכות נקנית בשלשים מעלות"⁶.

כמו כן, ספירת המלכות משולה ל"אשה", ושלושת המשניות הפותחות את ג' סדרי ה"בבא" הינם ראשי תיבות "אשה": "ארבעה (אבות נזיקין)", בבא קמא. "שניים (אוחזין בטלית)", בבא מציעא. "השותפין (שרצו לעשות מחיצה)", בבא בתרא.

ובלשונו של רבי לוי יצחק: "בסדר נזיקין בתחלתו הוא הג' בבות, בב' הוא מספר ה' הוא הה' גבורות, ובב' א' ראשי תיבות בראשית ברא אלקים, שהוא בחינת גבורות שם אלקים,

1. זהר בלק קצח, עמוד א

2. ישעיהו נ, א

3. לקוטי תורה להאריז"ל פרשת נשא

4. בראשית א, א

5. בראשית רבה יב, טו

6. אבות ו, ו

מתחלה עלה במחשבה לברוא את העולם במדת הדין, והם ג' בבות, הוא התלתא מיני גבורות שבמלכות, בדעתה, בגופה, ברחמה .. ובהם ל' פרקים, י' בכל בבא, הוא הל' גבורות שהמלכות נבנית מהם, השלשים מעלות שהמלכות נקנית בהן .. וראשי תיבות דהג' בבות הוא אש"ה (ארבעה. שניים. השותפין). הוא אשה מלכות הנבנית מהגבורות".

רבי לוי יצחק מחבר את ג' מיני הגבורות, עם שלושת בני לוי, המסמל גבורה, גרשון קהת ומררי: "בבא קמא הוא הה' גבורות דדעתה, כמו בני קהת. בבא מציעא הה' גבורות דגופה, כמו בני גרשון. בבא בתרא הה' גבורות דרחמה, כמו בני מררי".

בהמשך הרשימה חוזר רבי לוי יצחק לפסוק "שמרו משפט" וכותב שהמילה "משפט", שהגימטריה שלה הוא 429, הוא כנגד שלוש פעמים "קגם", 143, כנגד ג' בחינות הגבורה, שהם ראשי התיבות של בני לוי, "קהת, גרשון, מררי".

המילה "קגם" היא גם ראשי תיבות של חלק מהמחלוקות שההלכה בהם היא כאביי, "יעל קגם", ואביי (בשונה מרבא) בחינתו היא גבורות⁷.

הוא מוסיף וכותב, שהגימטריה של "בבא קמא, בבא מציעא, בבא בתרא", עם ששת המילים עצמם, היא בגימטריה 976 (בבא קמא 146, בבא מציעא 216, בבא בתרא 608, ועוד 6 = 976)

וזה בדיוק הגימטריה של המילים "שמרו משפט" עם הכולל שלהם: (שמרו 546. משפט 429, ועוד 1 = 976)

ובלשונו: "ומשפט מספרו ג' פעמים קג"ם, הוא הג' בחינות גבורות שבמלכות .. קג"ם רומז על גבורות, שלכן הלכה כאביי שבחינתו הוא גבורות, ביע"ל קג"ם. והוא ראשי תיבות קהת גרשון מררי .. והוא הוא התלתא בני קמא מציעא בתרא, שהם משפט, דהיינו דינים, שבהם מיירי כל התלתא בני .. בב"א קמ"א בב"א מציע"א בב"א בתר"א, עם הששה תיבות, הוא מספר שמר"ז משפ"ט עם הכולל".

לקראת סיום הרשימה כותב רבי לוי יצחק שבלעם, שענינו גבורות, מנגד לגבורות אלו של צד הקדושה, והדבר בא לידי ביטוי בכך שהגימטריה של "בלעם" היא 142. ובאותיות זה: קמ"ב.

אותיות קמ"ב, הם האותיות האחרונות של שלושת האבות, אברה"ם, יצח"ק, יעק"ב, כי יניקתו של בלעם היא מהאותיות האחרונות הללו.

7. תורת לוי יצחק עמוד קלט

ואותיות אלו, קמ"ב, הם גם ראשי התיבות של ג' הבבות: "ק"מא, "מ"ציעא, "ב"תרא, זו גם הסיבה שבלעם הכה את אתונו "במקל", כי "במקל" הוא ראשי תיבות: "בתרא, מציעא, קמא", והאות "ל" מסמלת את ל' הפרקים של ג' הבבות.

ובלעם הכה את אתונו ג' פעמים, וכן רצה לקלל את עם ישראל בג' מקומות, כנגד ג' הגבורות הללו.

ובלשונו של רבי לוי יצחק: "ובלעם מספרו קמ"ב (כי יניקתו מאותיות האחרונות דהאבות מ' ק' ב', כידוע), ראשי תיבות קמא מציעא בתרא, היינו שהוא לעומתם, ולקח מקלו עמו והכה בו את אתונו ג' פעמים, כמו שכתוב ויך את האתון במקל⁸, במקל ראשי תיבות בתרא מציעא קמא שבהם ל' פרקים, והיינו שהוא לעומתם .. וזהו גם כן מה שרצה לקלל את ישראל בג' מקומות, בבמות בעל⁹, בשדה צופים ראש הפסגה¹⁰, בראש הפעור¹¹. הוא לעומת ולנגד הג' גבורות הנ"ל".

(לקוטי לוי יצחק שמות-דברים, עמוד תא ואילך)

8. במדבר כב, כז

9. שם שם, מא

10. שם כג, יד

11. שם שם, כח

כמים לים מכסים

בספר הזהר מובאים דבריו של רבי יהודה אודות הגילוי של הקב"ה לעתיד לבוא: "אמר רבי יהודה, זמין קוב"ה לגלאה רזין עמיקין דאורייתא בזמנא דמלכא משיחא, בגין דמלאה הארץ דעה את ה' כמים לים מכסים¹, וכתיב ולא ילמדו עוד איש את אחיו ואת רעהו לאמר דעו את ה' כי כולם ידעו אותי למקטנם ועד גדולם"^{2,3}.

רבי לוי יצחק מבאר באריכות את ההבדל בין הזמן לעתיד לבוא, "בזמנא דמלכא משיחא", לבין זמן זה, בכך שלעתיד לבוא יהיה גילוי אלוקי נעלה מאוד, מעל לעולם התווה שבו היתה שבירה, יהיה גילוי של "עולם העקודים", שתוכנו הוא חסדים.

לאור זאת הוא מבאר מדוע בזמן הזה סדר הלימוד הוא מהגדול לקטן, על ידי "עיני הקהל" אל העם, ובזמן זה ייתכן מצב שבו יתרחש "ישגו ונעלם דבר מעיני הקהל", ואילו לעתיד לבוא "כולם ידעו אותי", ילמדו מהקב"ה עצמו, ולא זו בלבד שלא תהיה מעלה בגדולים על הקטנים, אלא הנביא מציין קודם את "למקטנם", ורק לאחר מכן את "גדולם".

ובלשונו של רבי לוי יצחק: "ושם לא ילמדו איש את אחיו כו', כי הרי כל האורות עקודים בכלי אחד, ולכן כולם ידעו אותי, ואדרבה קדים קטנם לגדולם, כי בעקודים יצאה ונתגלה מתחלה המלכות, עד שכתר באחרונה".

ורבי לוי יצחק מסיים את רשימתו ברמז הבא:

כיון שהגלוי לעתיד יהיה ממקום של "חסד", וספירת החסד משולה ל"מים" היורדים ממקום גבוה לנמוך - הדבר בא לידי ביטוי הן במילים "מלכא משיחא", וגם בפסוק "כמים לים מכסים".

"מלכא משיחא" (450), בגימטריה חמש פעמים המילה "מים" (90) המבטאים חסד, 90 כפול חמש 450.

1. ישעיהו יא, ט

2. ירמיהו לא, לג

3. זהר חלק ג כ"ג, עמוד ב

4. ויקרא ד, יג

הפסוק "כמים לים מכסים" (360), בגימטריה חמש פעמים המילה "חסד", (72), 72 כפול חמש 360

ובלשונו של רבי לוי יצחק: "ומלאה הארץ דעה את ה' כמים לים מכסים. מלכ"א משיח"א, גימטריה ה' פעמים מים. כמי"ם לי"ם מכסי"ם גימטריה ה' פעמים חסד, והוא בחינת מים, כי מים הם חסדים, והיינו עקודים שהוא בסוד חסדים".

ואת הדברים האלו בזהר אומר רבי יהודה, ומבאר רבי לוי יצחק: "וזהו שאמר זה רבי יהודה דוקא, שבחינתו הוא חסד"⁵.

(לקוטי לוי יצחק שמות-דברים, עמוד רי)

5. יש בו את אותיות שם הוי-ה, גילוי וחסד (תורת מנחם תפארת לוי יצחק, בראשית, קיד)

המשנה הראשונה

המשנה הראשונה בסדר המשניות דנה אודות זמן קריאת שמע של ערבית, ובאשר למועד סוף זמן אמירתה, מביאה המשנה שלוש דעות: "עד סוף האשמורה הראשונה, דברי רבי אליעזר. וחכמים אומרים, עד חצות. רבן גמליאל אומר, עד שיעלה עמוד השחר"¹. ובהמשך המשנה נאמר, שדעת חכמים "עד חצות" היא רק "כדי להרחיק את האדם מן העבירה", אבל מעיקר הדין, גם דעתם היא "עד שיעלה עמוד השחר".

מבאר רבי לוי יצחק: רבי אליעזר היה מתלמידי בית שמאי, "רבי אליעזר שמותי הוא"², שהם היו בחינת הגבורות, קו השמאל, ולכן דעתו היא להחמיר, ומשך זמן אמירת קריאת שמע, לדעתו, הוא הקצר ביותר, "עד סוף האשמורה הראשונה", "חד קציר".

רבן גמליאל, שהיה נכדו של הלל הזקן, שבית הלל הם בחינת חסדים (מה עוד ששמו, "גמליאל", מורה על חסדים, "גמלי-אל", על דרך "א-ל עליון גומל חסדים טובים"³), קו הימין, דעתו היא להקל, ומשך זמן אמירת קריאת שמע, לדעתו, הוא הארוך ביותר, "עד שיעלה עמוד השחר", "חד אריך".

ואילו דעת חכמים היא, בלשונו של רבי לוי יצחק: "כמו מכריעים בין רבי אליעזר ורבן גמליאל, ושיעורם הוא בינוני, הוא לנגד קו האמצעי, תפארת, חד בינוני".

רבי לוי יצחק מרחיב את ההבנה הזו וכותב: "תפארת, נוטה יותר לחסדים מלגבורות, לכן בעצם הדין סבירא ליה גם הם עד עמוד השחר, ורק כדי להרחיק מן העבירה סבירא ליה עד חצות". כך שבמהות הענין, דעת חכמים (תפארת) דומה במהותה לדעתו של רבן גמליאל (חסד).

אך למרות שבמהותם "תפארת, נוטה יותר לחסדים מלגבורות" - מיקומה של מדת התפארת בסדר הספירות, קרוב יותר למדת הגבורה מאשר למדת החסד. הסדר הוא: חסד, גבורה, תפארת. ובלשונו של רבי לוי יצחק: "בסדר הספירות, תפארת סמוך יותר לגבורה מלחסד", והוא מביא דוגמא לשני הניגודים הללו: "וכמו שיעקב היה בנו של יצחק ולא של אברהם, אם שבעצם מהותו הוא נוטה יותר לאברהם מליצחק". יעקב, תפארת, הוא בן (וסמוך) לאביו יצחק, גבורה, ולא של אברהם, חסד.

1. ברכות א, א

2. נדה ז

3. נוסח ברכת "אבות" בתפילת שמונה-עשרה

הקירבה שבין תפארת לגבורה, באה לידי ביטוי בדעת חכמים במשנה. למרות האמור לעיל, שבמהות, דעתם קרובה יותר לדעת רבן גמליאל, "עד שיעלה עמוד השחר", כי תפארת קרובה במהותה לחסד, אבל מבחינת קרבת ה"זמן", מיקומו של חצות הלילה קרוב יותר ל"סוף האשמורה הראשונה", דעתו של רבי אליעזר, גבורות, מאשר לזמן "שיעלה עמוד השחר", דעתו של רבן גמליאל, חסד.

ובלשונו של רבי לוי יצחק: "ועם כל זה, בשיעור הזמן ש"עד חצות", אין זה באמצע ממש בין "סוף האשמורה הראשונה" ל"עמוד השחר", רק הוא סמוך יותר להזמן ד"סוף האשמורה הראשונה" מל"עמוד השחר", כי בסדר הספירות תפארת סמוך יותר לגבורה מלחסד".

הדבר בא לידי ביטוי גם בערך המספרי, הגימטריה, של השמות: "אברהם", "יצחק" ו"יעקב".

"יעקב" בגימטריה 182, "יצחק" בגימטריה 208, ו"אברהם" בגימטריה 248. כך שבערך המספרי, הערך של "יעקב", תפארת, קרוב יותר לערך של "יצחק", גבורה, מאשר לערך של "אברהם", חסד.

ההפרש בין הערך של "יעקב" (182) לבין הערך של "יצחק" (208), הוא 26 (בגימטריה שם "הוי-ה"). ואילו ההפרש בין "יעקב" לבין "אברהם" (248), הוא 56 (בגימטריה שם "א-דני"), הפרש של פי שניים וחצי מזה של יצחק.

ובלשונו של רבי לוי יצחק: "ומספר ריחוקו מאברהם, מספר שם א-דני (=בגימטריה 65), הוא יותר ממספר ריחוקו מיצחק, מספר שם הוי-ה (=בגימטריה 26). והריחוק דמספרו ממספר אברהם, מספר שם א-דני, הוא כפליים וחצי כמספר ריחוקו מיצחק מספר שם הוי-ה. כי מספר א-דני הוא כפליים וחצי כמספר הוי-ה.

המרחק שבין "תפארת" (יעקב), לבין "חסד" (אברהם), גדולה כפליים וחצי מהמרחק שבינה לבין "גבורה" (יצחק). כי "בסדר הספירות, תפארת סמוך יותר לגבורה מלחסד",

וראה זה פלא: ההפרשים המספריים הללו, תואמים במדויק את הפרשי הזמן שבין דעת חכמים במשנה ("תפארת", "חד בינוני"), האומרים שזמן קריאת שמע של ערבית הוא "עד חצות", לבין דעתו המחמירה של רבי אליעזר ("גבורה", "חד קציר") האומר שזמנה הוא רק "עד סוף האשמורה הראשונה", ובין דעתו המקילה של רבן גמליאל ("חסד", "חד אריך"), האומר שזמנה הוא "עד שיעלה עמוד השחר".

המרחק שבין רגע "חצות" הלילה לרגע "שיעלה עמוד השחר", הוא מרוחק בדיוק כפליים וחצי מהזמן שבין "חצות" לרגע של "סוף האשמורה הראשונה".

ובלשונו של רבי לוי יצחק: "על דרך זה ממש הוא כאן, הריחוק דחצות מתחילת היום, עמוד השחר, הוא כפליים וחצי כמספר הריחוק דחצות מסוף האשמורה הראשונה".

זאת לפי החישוב הבא:

משך זמן הלילה הוא שתיים עשרה שעות, וחצות הלילה היא בסיום שש שעות.

בגמרא ישנן שתי דעות כמה "אשמורות" יש בלילה, דעת רבי ודעת רבי נתן⁴, האם ישנן שלוש אשמורות, כך שמשך כל "אשמורה" היא שליש לילה, דהיינו ארבע שעות, או שישנן ארבע אשמורות, ומשך כל "אשמורה" היא רבע לילה, דהיינו שלוש שעות.

באם כל "אשמורה" היא שליש לילה (ארבע שעות), כך שמרגע "סוף האשמורה הראשונה" ועד "חצות הלילה", ישנן שתיים, אזי הזמן שבין "חצות" ועד "עלות השחר" (שש שעות) - הוא פי שלוש מהזמן שבין סוף האשמורה הראשונה ועד חצות הלילה.

ובאם כל "אשמורה" היא רבע לילה (שלוש שעות), כך שמרגע "סוף האשמורה הראשונה" עד "חצות הלילה" ישנן שלוש שעות, אזי הזמן שבין "חצות" ועד "עלות השחר" (שש שעות) - הוא פי שניים מהזמן שבין סוף האשמורה הראשונה ועד חצות הלילה.

וכיון שאין הכרעה בענין, אז יש לשקלל יחד את שתי הדעות, את שני הזמנים הללו, לזמן של "פשרה" ביניהם, להגיע לנקודת האמצע שבין שתי הדעות - כך שההפרש שבין חצות לילה לבין עלות השחר, הוא פי שניים וחצי מהזמן שבין סוף האשמורה הראשונה לבין חצות הלילה.

ובלשונו של רבי לוי יצחק: "כי אם שיעור האשמורה הוא שליש הלילה, אז השיעור מחצות עד עמוד השחר, הוא שלשה פעמים כהשיעור מחצות לסוף האשמורה הראשונה. ואם שיעור האשמורה הוא רביע הלילה (שבזה פלוגתת רבי ורבי-נתן), אז השיעור מחצות עד עמוד השחר, הוא כפליים כהשיעור מחצות לסוף האשמורה הראשונה. ומפני שאין הכרעה, שיש לחשוב כך ויש לחשוב כך, צריכים לחשוב האמצע שביניהם, דהיינו כפליים וחצי, שהוא האמצע בין ג' לב'".

הפרש זה של "כפליים וחצי", שבין דעת חכמים (מדת התפארת, "יעקב") לבין דעת רבן גמליאל (מדת החסד, "אברהם") ודעת רבי אליעזר (מדת הגבורה, "יצחק") - תואם במדויק את הפרש הערך המספרי שבין "יעקב" (182) לבין "אברהם" (248) ו"יצחק" (208), ההפרש בין "יעקב" ל"אברהם", הוא "כפליים וחצי" מההפרש שבינו לבין "יצחק".

ובלשונו של רבי לוי יצחק: "והוי ממש על-דרך שיעור הריחוק דיעקב מאברהם, לגבי שיעור הריחוק דיעקב מיצחק. וכמובן".

(לקוטי לוי יצחק, ליקוטים על פסוקי תנ"ך ומאחז"ל, עמ' קס)

אמירה ודיבור

הקב"ה מורה למשה רבינו: "כה תאמר לבית יעקב, ותגיד לבני ישראל"¹, ומבאר רש"י: "כה תאמר לבית יעקב, אלו הנשים, תאמר להן בלשון רכה. ותגיד לבני ישראל עונשין ודקדוקין פרש לזכרים, דברים הקשין כגדיין".

"דיבור", הוא לשון קשה, לשון של גבורות.

בביאורו אודות רבי אליעזר הגדול, כותב רבי לוי יצחק שהוא בחינת הגבורות, רבי אליעזר "שמותי הוא"², מתלמידי בית שמאי, שהם בחינת הגבורות.

הדבר גם בא לידי ביטוי בדרשתו הראשונה ב"פרקי דרבי אליעזר"³: "רבי אליעזר בן הורקנוס פתח "מי ימלל גבורות ה"⁴ פסוק העוסק ב"גבורות".

ובלשונו של רבי לוי יצחק: "רבי אליעזר הגדול בחינתו הוא גבורות ודינין כי הי' שמותי מתלמידי בית שמאי בחינת גבורות, וזהו שתחילת דרשותיו בפדר"א רפ"ג היה בפסוק מי ימלל גבורות ה"⁵.

גם במשנה הראשונה בששה סדרי משנה, דעתו של רבי אליעזר היא להחמיר, בחינת גבורות. סוף זמן קריאת שמע של ערבין, לדעתו, הוא "עד סוף האשמורה הראשונה"⁶.

רבי לוי יצחק מדייק בלשון המשנה וכותב, שביחס לדעתו של רבי אליעזר כותבת המשנה את הביטוי "דברי", ואילו ביחס לדעתם של חכמים ורבן גמליאל, המקילים, כותבת המשנה את הביטוי "אמירה":

"עד סוף האשמורה הראשונה, דברי רבי אליעזר. וחכמים אומרים, עד חצות. רבן גמליאל אומר, עד שיעלה עמוד השחר".

הביטוי "דיבור" הוא קשה ותקיף יותר, לעומת הביטוי "אמירה", שהיא רכה יותר.

ביחס לדיבור, הגמרא אומרת: "כל דיבור, לשון קשה, כדכתיב "דיבר האיש אדוני הארץ

1. שמות יט, ג

2. נדה ז

3. ריש פרק ג (הפרקים א וב' עוסקים בסיפור אופן תחילת לימודו)

4. תהלים קו, ב

5. ברכות א, א

איתנו קשות"⁶. לעומת זאת, ביחס לאמירה, אומרת התורה: "כה תאמר לבית יעקב"⁸, ומבאר על כך רש"י "אלו הנשים, תאמר להם בלשון רכה".

"דברי", לשון קשה, גבורות, המשנה מייחסת לדעתו של "רבי אליעזר", לעומת "אמירה", לשון רכה, אותה מייחסת המשנה לדעתם של חכמים ורבן גמליאל.

רבי לוי יצחק כותב שגם הגימטריה של "דברי" (216), זו אותה הגימטריה של "גבורה".

ובלשונו של רבי לוי יצחק: "ואיתמר התם הלשון דברי רבי אליעזר, דברי דוקא, שדיבור הוא קשה בחי' גבורה, דברי גימט' גבורה. מה שאין כן בחכמים ורבן גמליאל איתמר הלשון אמירה שהיא רכה".

(לקוטי לוי יצחק, בראשית, עמ' סה)

6. בראשית מב, ל

7. מכות יא

8. שמות יט, ג

נחום איש גם זו - ריבוי ומיעוט

במסכת שבועות אומרת הגמרא: "רבי ישמעאל שימש את רבי נחוניא בן הקנה, שהיה דורש את כל התורה בכללי ובפרטי, ורבי עקיבא שימש את נחום איש גם זו, שהיה דורש כל התורה בריבוי ומיעוטי"^{1,2}.

בהקשר לכך שנחום איש גם זו היה דורש את התורה בריבוי ומיעוט, כותב רבי לוי יצחק שהדבר מרומז בשמו "נחום איש גם זו".

"גם", תוכנו הוא ריבוי [חז"ל אומרים "אתין וגמין, ריבויין"]³.

"זו", תוכנו הוא מיעוט. זה, ותו לא [על הפסוק "זאת תורה העולה היא"⁴, אומרים חז"ל "הרי אלו שלשה מיעוטיין"]⁵.

ונחום, היה "איש", במובן של "בעל", של "גם" ו"זו", של ריבוי ומיעוטי. "נחום איש גם זו, שהיה דורש כל התורה בריבוי ומיעוטי".

ובלשונו של רבי לוי יצחק: "ונחום איש גם זו, פירוש שהוא האיש והבעל דגם זו, היינו שממנו נמשך בחינת ג"ם זו, גם הוא ריבוי, זו הוא מיעוט.. לכן היה דורש בריבוי ומיעוטי".

(תורת לוי יצחק, עמ' רג)

1. שבועות כו

2. רבי לוי יצחק מוסיף ברשימתו: "ועיין בסוטה ד"ז סוע"א, וברש"י במס' סוכה בפ' החליל ד"נ"

3. ירושלמי ברכות ט, ה. בראשית רבה א, יד, ועוד.

4. ויקרא ו, ב

5. הוריות ג

לזכות

אלי' בן פייגל

נחמה דינה בת חדוה

משה שמחה בן נחמה דינה

דבורה מרים בת לאה רייזל

לוי יצחק בן דבורה מרים

ישראל בן נחמה דינה

חי' מושקא בת נחמה דינה

שיינא בת חי' מושקא

שניאור זלמן בן חי' מושקא

דבורה לאה בת נחמה דינה

דוב בער בן נחמה דינה

אפרים בן נחמה דינה

לוי יצחק בן נחמה דינה